

לקראת עזבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תשי
ערש"ק פרשת תולדות

המעלה בא"י והחסרון בחו"ל

להשפיע "בחוץ" עם עבודה "בפנים"

חובת כל ישראל לסייע בבנין המקדש

המנוחה הנדרשת לעבודת החינוך

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת תולדות, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תשי), והוא אוצר בלום בענייני הפרשה מתוך רכבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי פוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויזכר לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

◇ ◇ ◇

ויה"ר שנוכח לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונוכח לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

אמר לו הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק "צמח צדק": למד "עין יעקב" מסכת חגיגה ותהי' לך הצלחה בגשמיות וברוחניות לדורי דורות.

(תרגום מספר השיחות ה'תש"ד עמ' 44 - ספר השיחות המתורגם ללח"ק ה'תש"ד עמ' כוא)

ההקדמה לעשיית קביעות בכל יום בלימוד "עין יעקב"

כשלמד אתי הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק [הרש"ב] "תניא" בפעם השני, והגענו למאמר ב"אגרת הקדש" [סימן כ"ג] - "עשרה שיושבי' ועוסקין בתורה"³, שם מוסבר ההבדל בין השראת השכינה לקביעת שכר של יחיד, ומדבר במעלת הנשמות על מלאכים - הוא מסיים: "כמו ששמעתי מרבותי כי אילו נמצא מלאך אחד וכו' תפול עליו אימתה ופחד וכו' משכינתא דשריא עליהו", דיבר אז הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק מכוח הלשון "שמעתי מרבותי", לעיל ב"תניא"⁴ הוא אומר הלשון: "שמעתי ממורי" וכאן הוא אומר "שמעתי מרבותי", ואמר על כך: "שמעתי ממורי" הכוונה על הוד כ"ק הרב המגיד ממזריטש, ו"שמעתי מרבותי" הכוונה למורנו הבעל שם טוב והרב המגיד ממזריטש.

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק אמר אז, שאלו הן מההלכות שלומדים בגן עדן אודות מעלת הנשמות על מלאכים איך שהם מתבטלים מאור הוי' דשכינתא שריא במעמד עשרה מישראל, למרות שאין הם מדברים בדברי תורה. וסיפר לי שמונה סיפורים בנוגע להלכות שלומדים בגן עדן, וסיים:

וכל זה בא ב"תניא" כהקדמה לעשיית קביעות בכל יום בלימוד "עין יעקב", שהוא אומר על כך: "רוב הסודות גנוזין בה ומכפרת עוונותיו של אדם".

(תרגום מספר השיחות ה'תש"ד עמ' 8-9 - ספר השיחות המתורגם ללח"ק ה'תש"ד עמ' צ)

קביעות בחק לימודם של חסידים ראשונים

...לחסידים בזמנים עברו היתה קביעות בחק לימודיהם, שנוסף על השיעורים במשניות, עמוד גמרא ו"תניא" היו גם לומדים פיסקא ב"עין יעקב" ועל כל פנים הלכה אחת בקיצור שולחן ערוך שני סעיפים. אם הי' זה סעיף גדול היו לומדים באופן כזה, שתהי' הלכה אחת, ועל פי רוב מסודרת שם כל הלכה בשני סעיפים.

(תרגום מספר השיחות ה'תש"ד עמ' 101 - ספר השיחות המתורגם ללח"ק ה'תש"ד עמ' צג-ד)

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה

ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו

ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד
ר' מאיר שי'
זאנאנץ
ס. פאולו ברזיל

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,

הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב רפאל לבנוני, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

תוכן הענינים

ה. מקרא אני דורש.....

המעלה בא"י והחסרון בחו"ל

בין "יצאת חוץ לארץ נפסלת" ל"אין חוצה לארץ כדאי לך" / איך יתכן "פסול יוצא" בעולה לפני שנשחטה? / ביאור גדר א"י בזמן יצחק לפי המדרש ולפי פירוש רש"י שלפי זה יובן השינוי בביאור הסיבה לזה שאין ליצחק לצאת מא"י

(עי' לקוטי שיחות חמ"ו עמ' 200 ואילך)

ט. פנינים עיונים וביאורים קצרים.....

טענת "ליצני הדור" וטענת ה"שרות" / צידה בבית ולא בשדה

י. יינה של תורה.....

להשפיע "בחוק" עם עבודה "בפנים"

אברהם מסבב לקרב הבריות, ויצחק לומד במקומו / בעלי תורה מחוייבים גם בהפצת היהדות / גם בעלי עסק צריכים לקבוע עיתים - שבהם תורתם אומנותם / גם יצחק מקרב הבריות לעבודתו ית'

(עי' לקוטי שיחות חכ"ה עמ' 123 ואילך)

טו. פנינים דרוש ואגדה.....

מדוע "חם ושלום" לומר שיצחק זרע דגן? / יצחק הפריש מעשר

טז. חידושי סוגיות.....

בגדר חובת כל ישראל לסייע בבנין המקדש

יפלפל בגדר החיוב בזה אף שאין מצוה זו חובת היחיד, ויסיק שהוא מחוייב מדין החפצא דהמקדש ולא משום חובת גברא / עפ"ז יוסיף עומק בדברי הרמב"ן בפרשתנו

(עי' לקוטי שיחות ח"ל עמ' 116 ואילך)

יט. תורת חיים.....

עייפות המחנכים

חשיבות הערנות בקרב המחנכים; עצות ועידוד בנוגע לעייפותם

כא. דרכי החסידות.....

מעלת לימוד "עין יעקב"

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'

מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

מעלת לימוד "עין יעקב"

אבי סיפר לי שמונה סיפורים בנוגע להלכות שלומדים בגן עדן, וסיים: וכל זה בא ב"תניא" כהקדמה לעשיית קביעות בכל יום בלימוד "עין יעקב", שהוא אומר על כך: "רוב הסודות גנוזין בה ומכפרת עוונותיו של אדם"

באגדתא גנוזים רוב סודות התורה

בכל מילה של חז"ל יש רמז לרעיון עמוק והבנה אלקית, שזוהי פנימיות התורה, הנשמה של כל סוגיית וכל הלכה בכלל.

כשם שכל גוף חי מהנשמה שמחי אותו, כך יש גם בתורה גוף ונשמה. הגליא שבתורה שהיא הגוף של התורה, מקבלת חיות מפנימיות התורה שזוהי הנשמה של תורה.

כך הוא בכל ההלכות וסוגיות התורה, ובפרט באגדות, שחז"ל אומרים שהפשט עצמו הוא רמז, שאת הפשט הפשוט ביותר מוכרחים להבין ולפרש כרמז, והרמז של אגדות חז"ל הוא רזין דאורייתא, כפי שהרבי [אדמו"ר הזקן] אומר באגרת הקודש סימן כ"ג שבאגדה גנוזים רוב סודות התורה. לכן, כאשר לומדים אגדות בעין יעקב במנין עשרה, הלימוד מכפר עוונותיו של אדם.

(תרגום מספר המאמרים אידיש עמ' 157 - ספר המאמרים אידיש המתורגם ללח"ק עמ' 246)

"למד "עין יעקב" מסכת חגיגה ותהיה לך הצלחה לדורי דורות"

פעם בא חסיד אחד אל הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק "צמח צדק" ושאל בענינים רוחניים וגם במילי דעלמא.

שעות אחדות. ולאחרים דרוש כמה ימים אבל הצד השווה בשניהם גם יחד שמועילה בזה ההחלטה להביט על המצב כמו שהוא ז.א. שאין כאן כל ענין יוצא מן הכלל, כי אם מצב רגיל, אלא שאירעו כמה סיבות בבת אחת, ולכן המסובב באופן מוגדל מהרגיל וכיון שהסיבות נפרדות מהן וכל אחת בפ"ע אינה קשה ואינה גדולה, הרי יש לבטלן בקל לפי ערך.

כיון שאדם קרוב אצל עצמו ולכן לא תמיד יכול הוא להעריך הכחות שלו וגם לא הענינים שמחוצה לו עד כמה משפיעים הם עליו וכו' ולכן כדאי שתתייעץ עם ידידי' המכירים בכל האמור וכמובן מהעיקרים בזה מנהל בית הספר הרב זילברשטרם שי'.

והשי"ת המשגיח על כל אחד ואחת בהשגחה פרטית, אשר ראתה חסדו וטובו בטוב הנראה והנגלה כו"כ פעמים בעבר וגם בעבר הקרוב, בודאי שינחה בטוב לפני', ובלבד שתתחזק בבטחונה בבורא עולם ומנהיגו ותהי' במנוחה שמחה וטוב לבב.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

(אגרות קודש ח"כ ע' קכו-ח)

מחנך צריך לישון טוב

במענה על מכתבו... בו כותב אודות סדר היום שלו, ואף כי לא כל הטבעים שווים בהנוגע לזמני השינה ואריכותה, צריך הי' לשער בעצמו אם מספיק בעדו זמן שינתו. ובפרט שמלאכתו מלאכת שמים [בחינוך ילדי ישראל], וכידוע פסק רבנו הזקן בכגון דא (הלכות ת"ת פרק א' סעיף יב').

(מקדש מלך ח"ג ע' נז)

הפסקה קלה באמצע הלימודים

במענה על מכתבו... בו כותב שלאחר לימודו עם תלמידיו מרגיש עייפות, ובטח יש אפשריות לסדר שיעשו הפסקה קלה באמצע הלימודים או שקודם הלימודים ינוח כדבעי, וכשעושים אחיזה בדרך הטבע נשפעת הצלחה גם למעלה מדרך הטבע.

(אגרות קודש ח"א ע' נב-ג)

בכל יום מתחדש כחו של אדם

ובמה שכותב אודות העייפות וכו' - עייץ שולחן ערוך לרבינו הזקן בעל התניא (פוסק בנסתר דתורה) והשולחן ערוך (פוסק בנגלה דתורה) בסימן מ"ו סעיף ו', בכל יום מתחדש כחו של אדם, וראו הגאונים לתקן ברכה על החסד הגדול הזה, ומבואר באגרת התשובה פרק י"א, ודאיות והחלטיות כל ענין שמברכים עליו, ועל אחת כמה וכמה כשהברכה היא בתמידיות, שאין בזה שום ספק וספק ספיקא בעולם.

(אגרות קודש ח"ה ע' תקלב)

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

המעלה בא"י והחסרון בחו"ל

בין "יצאת חוץ לארץ נפסלת" ל"אין חוצה לארץ כדאי לך" / איך יתכן "פסול יוצא" בעולה לפני שנשחטה? / ביאור גדר א"י בזמן יצחק לפי המדרש ולפי פירוש רש"י שלפי זה יובן השינוי בביאור הסיבה לזה שאין ליצחק לצאת מא"י

בפרשתנו מסופר אודות הרעב שהי' בארץ כנען בימי יצחק, ועל ציווי הקב"ה אליו - שלא יצא מארץ ישראל: "אל תרד מצרימה, שכן בארץ אשר אומר אליך. גור בארץ הזאת ואהי' עמך ואברכך וגו'" (כו, ב-ג).

ומפרש רש"י:

"אל תרד מצרימה - שהי' דעתו לרדת למצרים כמו שירד אביו בימי הרעב; אמר לו 'אל תרד מצרימה', שאתה עולה תמימה ואין חוצה לארץ כדאי לך".

ולמד הרא"ם בכוונת רש"י, שהשוו את יצחק לעולה תמימה' שהיא "קדשי קדשים" ואת ארץ ישראל לקדושת העזרה - "חוץ לארץ חשובה אצלו כחוץ מן העזרה; ואין קדש קדשים יוצא לחוץ מן העזרה, ואם יצא נפסל ונאסר לעולם".

וכן מפורש במדרש רבה על אתר (פס"ד, ג): "גור בארץ הזאת... את עולה תמימה - מה עולה אם יצאת חוץ לקלעים נפסלת, אף את אם יצאת חוץ לארץ נפסלת".

אמנם כד דייקת בלשון רש"י, הרי רש"י שינה מלשון המדרש ולא נקט לשון "נפסלת" (לא בנוגע לה"עולה תמימה", ולא בנוגע ליצחק אבינו); אלא נקט בסגנון אחר - "אין חוצה לארץ כדאי לך", וצריך ביאור בשינוי זה.

ב. לפי פשוטו יש לומר, שלא נקט רש"י לשון "פסול" - משום שיצחק אבינו חי הי':

תורת חיים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחייו היום יום

עייפות המחנכים

חשיבות הערנות בקרב המחנכים; עצות ועידוד בנוגע לעייפותם

פי עיף אנכי

(תולדות כה, ל)

הסיפוק הנפשי יעביר העייפות

במה שכותבת היא (מרת . . תחי') אשר עיפה היא ביותר מעבודתה בבית הספר ומעבודת הבית, תקותי חזקה שזה רק בתקופת ההתחלה לאחר ההפסק משך זמן, אבל צעד אחר צעד נכנסת למסלול וגם מתרגלת ומסדרת זמנה באופן שמתמעטת העייפות הלךך ופוחת עד שתעבור לגמרי, והרי הסיפוק נפשי שבודאי כרוך בעבודתה קדושה זו ימהר עוד יותר בהעברת העייפות ותמורתה הוספה בכחות הגשמים והרוחנים גם יחד.

(אגרות קודש חיו"י ריג)

העייפות משפיעה על מצב הרוח

במענה למכתביה בו כותבת אודות מצב רוחה והבעיות שקמו בכתתה, אשר לכן לע"ע עזבה את עבודתה בהוראה, ושואלת דעתי בזה.

ולדעתי הסיבות למצב רוחה, שלש הן:

א) מאיזו סיבה (שכמובן רק במקום אפשר לדעתה) עייפה ביותר מעבודתה בצירוף עוד ענין מה (טרחה בבית או ענין אחר מעין זה המייגע את הגוף),

...מהנ"ל מובנת דעתי שפשוט שכיכולתה להמשיך בשטח ההוראה ולהצליח בזה ולעלות מדרגא לדרגא, אלא שמקודם צריך לבטל סיבות האמורות, וממאחר אל הקודם:

...ג) להתחיל בהוראה לאחר מנוחה כפשוטה שיהי הגוף לא עיף ולא יגע.

לא בכל אדם שוה המשך התקופה בכדי תהי' המנוחה כדבעי, ויש לך אדם שמספיק

"פסול יוצא" שייך דוקא בעולה שכבר נשחטה, שאסור להוציא את בשרה מחוץ לעזרה ואם יצא נפסל; אולם בעוד ה"עולה תמימה" בחיים (לפני השחיטה) – לא שייך בה פסול זה, ומותרת היא להיות בכל מקום.

ולכן לא נקט רש"י לשון "פסול" לגבי יציאת יצחק לחו"ל, אלא רק ש"אין חו"ל כדאי לך" – והיינו, שאין זה ענין של איסור ופסול, אלא רק שאינו ראוי ש"עולה תמימה" תהי' בחו"ל [וכעין מה שמצינו בפ' חיי שרה (כד, לא) שאמר לבן לאליעזר: "למה תעמוד בחוץ ואנכי פניתי הבית", ומפרש רש"י שלבן פינה הבית מעבודה זרה – כי הבין שאינו ראוי שאליעזר יכנס לבית שיש בו עבודה זרה].

ובדעת המדרש שכן נקט "פסול יוצא" – יש לומר, על פי דברי חז"ל הידועים (ב"ר פנ"ו, ט. פרש"י וירא כב, יג. ועוד), שלאחר העקידה הקריב אברהם את האיל במקום יצחק ("תחת בנו"), וכל עבודה שעשה באיל חשב כאילו נעשתה ביצחק גופא – "על כל עבודה שעשה הי' מתפלל ואומר: יהי רצון שתהא זו כאילו עשוי בבני; כאילו בני שחוט; כאילו דמו זרוק; כאילו בני מופשט; כאילו הוא נקטר ונעשה דשן" – ולפי זה שפיר אפשר לומר שחלה על יצחק קדושה של עולה שכבר נשחטה ונפסלת ביוצא (ראה לקוטי שיחות חכ"ה ע' 131).

ג. ובעומק יותר יש לפרש את השינוי בין המדרש לרש"י:

לדעת המדרש ההדגשה כאן היא על מעלת ארץ ישראל, שהיא מקום מיוחד המתאים לקדושתו של יצחק ולכן אסור לו לצאת משם, כמו עולה שמקומה הוא בתוך בית המקדש; ואילו לדעת רש"י ההדגשה (אינה על מעלת ארץ ישראל, אלא) על החסרון ש"חור"ל הוא מקום נחות ושפל ולכן "אין חוצה לארץ כדאי לך".

ומודגש הבדל זה בלשונות שהעתיקו מן הכתוב:

המדרש העתיק את התיבות "גור בארץ הזאת", הענין החיובי של מגורים בארץ ישראל – ואילו רש"י הביא את התיבות "אל תרד מצרימה", הענין השלילי שביציאה לחו"ל.

וביאור הענין (בהבא לקמן – ראה משנ"ת בארוכה במדור זה לש"פ לך לך השתא):

בסיפור על ברית בין הבתרים, נאמר: "ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמר, לזרעך נתתי את הארץ הזאת וגו'" (לך לך טו, יח). ובמדרש רבה שם (ב"ר פמ"ד, כב): "מאמרו ש" הקב"ה מעשה, שנאמר 'לזרעך נתתי' – 'אתן את הארץ הזאת' אין כתיב כאן, אלא 'נתתי' [וכן הוא בירושלמי (חלה פ"ב ה"א): "כבר נתתי"]".

אמנם ברש"י שם שינה קצת מלשון המדרש, וז"ל: "לזרעך נתתי – אמירתו ש" הקב"ה כאילו היא עשוי".

מקוה מים הנעשה בידי אדם, ויש מעין שהוא בידי שמים ואין בו תפיסת ידי אדם. והנה בנוגע לבארות יש לחקור בגדרם, כי יש בהם ב' קצוות, כי נעשו על ידי חפירת האדם בעבודה ויגיעה, ולאידך נביעת המים בהבאר (שזהו עיקר ענינו) אינה באה ע"י פעולת האדם, אלא שעל ידי עבודתו בחפירת והסרת העפר פורצים המים הנמצאים תחת האדמה בתוך הבאר. והנה כתב הב"י (ביו"ד שם) דבארות העשויים בידי אדם שמים נובעים מהם אף ע"פ שאין מימיהם יוצאין לחוץ דין מעין גמור יש לו, ובשו"ת מהרי"ק סי' נו ביאר הטעם, ד"אין בהווית המים שום תפיסת ידי אדם אלא שחפר בקרקע כדי לגלות המים (אע"ג דע"י אדם נתגלו המים) פשיטא דדין מעיין גמור יש לו". וע"ש עוד במהרי"ק שבאר שיש

לו דין לא רק כמעין סתם שכשר במימיו מועטין כו' (ראה מקואות שם מ"ו), אלא כמים חיים שגם זה כו' טובל בו. ובשו"ת משכנות יעקב יו"ד סמ"ה כתב בהמשך לדברי מהרי"ק "ומקרא מלא הוא ויחפרו עבדי יצחק כו' וימצאו שם באר מים חיים, הרי להדיא דבאר חפורה מקרי מים חיים".

ומעתה י"ל דהוא הוא הרמז בהשוואה לבית המקדש ובנינו, דהנה תכליתה של מצות עשיית המשכן וביהמ"ק הוא השראת השכינה משמיה, "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", ויחד עם זה נצטוונו "ועשו לי מקדש", דצ"ל לפני ה"ושכנתי" עשיית ופעולת האדם (כולל, כנ"ל, החיוב שבספרי לדרוש וליגע במציאת המקום כו', בדוגמת "באר" שבא ע"י תפיסת ידי אדם באופן של עבודה ויגיעה למצוא המים כו').

והיינו, שלפי המדרש, על ידי "מאמרו של הקב"ה" נפעלה הנתינה של ארץ ישראל לזרעו של אברהם, ומאז ברית בין הבתרים כבר ניתנה ונקנתה כל הארץ לאברהם ולזרעו אחריו;

אולם לדעת רש"י – בדרך הפשט – לא ניתנה ולא נקנתה הארץ אז, ורק שאמירתו של הקב"ה נחשבת "כאילו היא עשויה" [והוא כעין מה שפירש רש"י על הפסוק (יתרו כ, ט) "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך", שכאשר תבוא השבת "יהא בעיניך כאילו כל מלאכתך עשויה"].

ומעתה יבואר ההבדל בין המדרש ורש"י בפרשתנו – דאזלי לשיטתייהו:

לפי המדרש, שארץ ישראל כבר נקנתה לבני ישראל בחיי אברהם, מובן שהארץ היתה מיוחדת ומובדלת כבר אז, ולכן הדגיש הקב"ה בפני יצחק את מעלת ארץ ישראל ("גור בארץ הזאת"), שהיא המקום המיוחד שנקבע לו מכח הבטחת הקב"ה ועליו להיות רק בתוכה, כשם ש"עולה תמימה" צריכה להיות רק בגבולות העזרה המקודשת ולא לצאת מגבולות אלו;

אולם לפי רש"י, שארץ ישראל עדיין לא נקנתה באותה שעה, היא אמנם הובטחה לאברהם – אבל בפועל ממש היתה עדיין ארץ ככל הארצות, לכן לא יכול לחול בה 'גדר' של מקום מיוחד ומובדל שיצחק צריך להיות רק בו.

ולכן מסביר רש"י שעיקר ההדגשה אינה על מעלת השהי' בגבולות ארץ ישראל – כי אם על הצד השלילי ("אל תרד מצרימה"): שיצחק לא יצא לחו"ל.

ד. השלילה שבחו"ל – "אין חוצה לארץ כדאי לך" – מובנת היא (בדרך הפשט) לפי מה שפירש רש"י כבר בפ' חיי שרה (כד, ז), בפירוש דברי אברהם לאליעזר בעת ששלח אותו להביא אשה ליצחק בנו:

"אמר לו: עכשיו הוא 'אלקי השמים ואלקי הארץ', שהרגלתינו בפי הבריות; אבל כשלקחני מבית אבי, ה' 'אלקי השמים' ולא 'אלקי הארץ', שלא היו באי עולם מכירים בו ושמו לא ה' רגיל בארץ".

ונתבאר במקום אחר בארוכה (לקו"ש חט"ו שיחה ב' לפ' חיי שרה), שבזה בא אברהם לבאר לאליעזר מדוע הוא שולח את אליעזר להביא אשה ליצחק – ואינו מסכים בשום אופן שיצחק עצמו יצא לחו"ל למטרה זו:

אברהם אומר, כי כשיצאתי מ"בית אבי", הקב"ה ה' רק בבחינת "אלקי השמים" – ולא אלקי הארץ, "שמו לא ה' רגיל בארץ" כלל. וכיון שהדבר ה' כך כשאברהם יצא משם, מובן שכך נשאר שם המצב עד היום הזה – ועל כן לא יתכן שיצחק יצא לשם, אלא עליו להיות דוקא בארץ ישראל, מקומו של אברהם ששם נחשב הקב"ה "אלקי הארץ" כיון שכבר "הרגלתינו בפי הבריות".

וזו איפוא הכוונה גם בדברי רש"י כאן:

בארץ ישראל היו הבריות מכירים בשמו של הקב"ה, עקב פעולתו והשפעתו של אברהם שחי שם, אולם בחו"ל לא הי' שם שמים שגור בפי הבריות. וכיון שכן, "אין כדאי" ליצחק – מחמת קדושתו כ"עולה תמימה" – להיות בחוץ לארץ, מקום שאין שמו של הקב"ה ידוע כלל.

[וראה 'פרקי דרבי אליעזר' פל"ט, שבעת יציאת יעקב מארץ ישראל למצרים, "הי' מהרהר בלבו ואמר איך אעזוב ארץ אבותי ואת ארץ מולדתי ואת ארץ ששכינתו ש"ה הקב"ה בתוכה, ואלך אל ארץ בני חם בארץ שאין יראת שמים ביניהם". ויש לומר שהכוונה בזה היא ע"ד הנ"ל, שבארץ ישראל, לאחר שאברהם ויצחק פרסמו שם את שמו של הקב"ה, היתה יראת שמים יתירה מאשר במקומות אחרים].

ועוד יתבאר בענין זה בעז"ה בגליון הבא (לפ' ויצא).

שהבנין מחייב שתהי' בזה עשי' דישראל כו', י"ל דכן הוא גם בשייכות למקום הבנין וצורתו וכו', שבוה תלו' קדושתו – דאף ש"ושכנתי", השראת הקדושה, במקום זה באה משמיא, צ"ל בזה מקודם קיום מצות "ועשו", הכנה ע"י האדם. והנה, מצינו שחיוב עשי' של האדם כולל יתרה מזה, שידרוש וייתניע למצוא את המקום שבו יקום המקדש וכו', כדאיתא בספרי ראה יב, ה "יכול תמתין עד שיאמר לך נביא ת"ל לשכנו תדרשו ובאת שמה, דרוש ומוצא ואח"כ יאמר לך הנביא". והיינו לפי שהמכוון והמטרה של הציווי "ועשו לי מקדש" הוא, שהמקדש יבא ע"י עשי' ויגיעת האדם, באופן של "דרוש".

ונראה לומר רמז מפרשתנו לגדר זה של המקדש המחייב עשי' והשתדלות של האדם כו'. דהנה הרמב"ן בפרשתנו (כו, כ) האריך ע"ד הבארות דיצחק, "יספר הכתוב ויארץ בענין הבארות ואין בפשוטי הספור תועלת ולא כבוד גדול ליצחק, והוא ואביו עשו אותם בשוה, אבל יש בדבר ענין נסתר בתוכו כי בא להודיע דבר העתיד, כי באר מים חיים ירמוז לבית אלקים אשר יעשו בניו של יצחק ולכן הזכיר באר מ"ח כמו שאמר מקור מים חיים את ה' כו'" (עיי"ש שהאריך איך רומזים ג' בארות לג' בתי מקדשות). ונראה לחדש דרמז גדול יש כאן לא רק בעצם ההשוואה בין המקדש לבאר מים חיים, אלא גם בהשוואה דמעשה חפירת הבארות למעשה בנין המקדש.

ובהקדים, דבמקוואות מצינו בכללות ב' סוגי מקוואות שנשתנו דיניהם זה מזה (עיין בפ"ק דמקוואות וביורה דעה סי' רא), דיש

[ודו"ק] ותמצא שכמה הלכות שכתב כאן הרמב"ם הן נמי כעין הנ"ל, דלא מיירי בדינים שבחובות גברא, אלא בדברים המתחייבים מצד החפצא דהמקדש. וכגון דין הסמוך בהלכה דנן, ד"אין מבטלין תינוקות של בית רבן לבנין", דלכאורה כבר כתבו לדין זה בהל' ת"ת (ואכן שם הוא מקומו, דת"ת דוחה בנין המקדש), ומה טעם חזר וכפל הדין כאן, אלא די"ל דבהל' ת"ת מיירי מדין ת"ת שאינו נדחה אפילו בשביל בנין בית המקדש, וכאן הוסיף מדין בנין ביהמ"ק, שגם מצד החפצא דביהמ"ק אין מקום לבטל תשב"ר לבנינו (ובפרט את"ל שהלימוד של תשב"ר מסייע בקיום בנין הבית). ועד"ז הוא בגופא דדינא ד"אין בונין את המקדש בלילה שנא' כו'", דמצינו לפרש שאינו מצד איסור גברא שיש בדבר, אלא משום הביהמ"ק, דהקמת לילה פסולה להקרבת היום (כמ"ש בירושלמי ריש יומא) – ראה מש"כ בזה בביאור הרי"ף פערלא לסהמ"צ רס"ג עשה יג. וכן הדין שכתב הרמב"ם כאן "ועוסקין בבנין מעלות השחר עד צאת הכוכבים", דכמבואר בתוס' (ב"מ פג, ב) דין זה אינו לפי שאז הוא זמן מלאכה של הגברא, כי זמן מלאכה הוא מהנץ ולא מעמוד השחר, אלא "משום כבוד ביהמ"ק" הוי מקדמי טפ"י. וכן הדין "ואין בנין ב"ה דוחה יו"ט" ג"כ אינו (רק) משום האיסור שעל הגברא במעשי הבנין, כ"א מצד החפצא דביהמ"ק עצמו, שהרי למדוהו ממקרא ד"את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו (אני ה' כולכם חייבים בכבודי אתם) והמקדש חייבין בכבודי כו'" (פרש"י שבועות טו, ב מיבמות ו, א).]

וע"פ היסוד הנ"ל בנוגע למעשה הבנין,

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

דברים נצטווה אדם הראשון כו' ויצחק הפריש מעשרו. והיינו, שמצוות מעשר באה ע"י יצחק דווקא. ויש לבאר הקשר בין עבודת יצחק למצוות מעשר:

מבואר בכ"מ (ראה תו"א ותו"ח ר"פ) שעבודתו המיוחדת של יצחק נרמזה במה שהי' חופר בארות, שדרך חפירת הבאר אינה שחופרים בור וממלאים אותו מים מבחוץ, אלא החופר יודע שבעומק היבשה ישנם מים חיים רק שמכוסים הם באבנים ועפר, ועמלו הוא להסירם ואז יוצאים המים ומחיים את הארץ. וכן הייתה עבודת יצחק, שלא הי' משפיע קדושה בעולם על ידי גילוי קדושה נעלית מבחוץ, אלא עמל הי' להסיר הדברים המסתירים על הקדושה, ואזי נתעלו ענייני העולם ונתגלתה הקדושה הקיימת בהם בפנימיות.

וזהו גם ענינה של מצות מעשר, שהרי תוכנה של מצוה זו הוא שמכיון ש"לה' הארץ ומלוואה", וכל נכסיו של האדם שייכים הם להקב"ה, לכן עליו להפריש תחילה מעשר ללוי, ש"ה' הוא נחלתו", ובזה הוא מראה שנכסיו הם בבעלות השי"ת, ורק אחר כך הרי הוא יכול להשתמש בשאר.

וענין זה מיוחד במצות מעשר דווקא, כי בשאר מתנות כהונה נקבע שחלק או פרט מסויים הוא קדוש ויש ליתנו לה', ונמצא, שכבר מההתחלה חלק זה הוא "בבעלותו" של הקב"ה. משא"כ במצוות מעשר הרי לפני ההפרשה שייכת כל התבואה אל האדם לגמרי, כי לא נקבע איזו עשירית תינתן להקב"ה. וכשמפרישים מעשר מגלים שגם נכסים שנראים כשייכים לגמרי לאדם, הנה גם הם בבעלותו של הקב"ה.

ונמצא, שגם תוכנה של מצות המעשר הוא כמו עבודתו של יצחק, לגלות בדברים שנראים שאין בהם קדושה, שגם בהם קיים אור הקדושה בפנימיות, וגם בהם ישנה לבעלות הקב"ה.

(נ"פ לקוטי שיחות ח"ה עמ' 68 ואילך)

מדוע "חס ושלום" לומר שיצחק זרע דגן?

ויוזע יצחק

וכי יצחק זרע דגן ח"ו, אלא לקח את כל מעשר ממונו זרע צדקה לעניים (כו, יב. פרקי דר"א רפ"ג)

לכאורה תמוה, מהו גודל הפלא בזה שיצחק זרע דגן, עד כדי כך שאומרים ע"ז "חס ושלום"? ויש לבאר זה ע"פ מה שכתוב בספר התניא (פכ"א) על האבות הקדושים ש"הן הן המרכבה שכל איבריהם היו קדושים ומובדלים מעניני עולם הזה.. כל ימיהם".

ובספר תורת חיים (לכ"ק אדמו"ר האמצעי נ"ע) מבאר שמהטעם הזה היו האבות רועי צאן דווקא, כי "אין בעסק זה שום טרדא כלל, וכל היום יוכל להיות פנוי מכל מחשבה בלתי לה' לבדו". משא"כ "בעבודת האדמה יש טרדא ודאגה בחרישה וזריעה וקצירה" (תורת חיים ויחי קב, ב).

ולכן תמוה במדרש "וכי יצחק זרע דגן ח"ו", והיינו, דאין אפשר להיות שיצחק שהי' קדוש ומובדל מעניני עוה"ז, התעסק ב"זריעה וקצירה" ח"ו!

וע"ז מתרץ, שזריעת יצחק גם היא הייתה "בלתי לה' לבדו", כי לא זרע "דגן" כי אם "זרע צדקה לעניים", ולכן אין בזריעתו את הדגן ענין גשמי, אלא "רצון העליון לבדו".

(נ"פ לקוטי שיחות ח"ה עמ' 74)

יצחק הפריש מעשר

ויוזע יצחק בארץ ההוא וימצא כשנה ההוא מאה שערים

רבותינו אמרו אומר זה למעשרות הי' (כו, יב. רש"י)

כתב הרמב"ם (הל' מלכים רפ"ט) "על ששה

חידושי סוגיות

עיון ופלפול בסוגיות הפרשה

בגדר חובת כל ישראל לסייע בבנין המקדש

יפלפל בגדר החיוב בזה אף שאין מצוה זו חובת היחיד, ויסיק דהוא מחוייב מדין החפצא דהמקדש ולא משום חובת גברא / עפ"ז יוסיף עומק בדברי הרמב"ן בפרשתנו

דרוש ביאור מהו פשר חובה זו על כל אחד לבנות ולסעד כו'. וי"ל שב"הכל חייבין כו'" לא מיירי הרמב"ם בחובות גברא, אלא הוא דין בחפצא דהמקדש, פירוש שאין זו חובת גברא לקיים מצות ועשו לי מקדש (שהרי מצוה זו היא לא על היחיד), אלא שהוא דבר המתחייב מצד החפצא דהמקדש, שגדר בנין המקדש (שמחוייב הציבור להקים) מחייב שבנינו יהי' על ידי הציבור עצמם, "ועשו לי מקדש", היינו שתהי' בזה עשיית כלל ישראל (ולכן שייך זה לכל ישראל אנשים ונשים). ומחזור דלא שייכא בזה כללי חובות גברא, כגון פטור נשים ממ"ע שהזמ"ג, כי חובת הנשים כאן אינה מצד חובתן מצ"ע בקיום מצוה פלונית אלא שכדי שיהי' כאן חפצא דמקדש נצרך שתהי' בו עשי' של כלל ישראל.

כתב הרמב"ם בפרק א' מהל' בית הבחירה הי"ב לענין מצות בנין המקדש "הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם אנשים ונשים כמקדש המדבר". וכבר פלפל הגאון מרוגצוב (צפע"נ הפלאה בהשמטות נד, א) בהא דאף נשים חייבות לבנות ולסעד בעצמם כו', והלא בנין המקדש הוא מ"ע שהזמן גרמא כמו שכתב הרמב"ם גופי' בהלכה דנן דאין בונין את המקדש בלילה שנאמר וביום הקים את המשכן, ביום מקימין לא בלילה.

ונראה לומר בזה, בהקדים דיל"ע טובא בגדר עצם חיוב זה על הכל לבנות כו', כי כבר ביאר הרמב"ם בסהמ"צ בסוף חלק המ"ע דמצות בנין מקדש היא מהמצוות שהן חובת הצבור ולא חובתו של כל איש ואיש (וכ"כ החינוך מצוה צה בסופה), וא"כ

פנינים

דרוש ואגדה

ולא איכפת להם האמת, הם לבדם התלוצצו ש"מאבימלך נתעברה שרה".

(עי'פ לקומי שיחות ח"כ עמ' 80 ואילך)

צידה בבית ולא בשדה

ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה

יודע ציד – לצוד ולרמות את אביו בפיו (כה, כז. רש"י)

הקשו המפרשים (רע"ב, רא"ם, ועוד), מדוע הוציא רש"י את הכתוב מפרשטו ובמקום לפרש "יודע ציד" שהכוונה לצידה רגילה, פירש שהכוונה "לצוד ולרמות את אביו"?

יש לבאר בפשטות:

אם פירוש "יודע ציד" הוא כפרשטו, הו"ל להקדים "איש שדה" ל"יודע ציד", שהרי צידה כפרשטו הוא רק לאחר היותו בשדה!

ועל כרחנו לומר שב"יודע ציד" הכוונה ל"צידה" שהי' עוד בהיות עשו בבית, טרם יציאתו לשדה, ולכן פירש רש"י שהכוונה "לצוד ולרמות את אביו".

ובזה יובן גם כן מה שלא פירש רש"י כהראב"ע שפירש "יודע ציד" – "לעולם מלא מרמות, כי רוב החיות בדרך מרמה יתפשו", והיינו, ש"מלא מרמות" שייך לצידה כפרשטו, כי, כנ"ל, מסדר לשון הכתוב מוכרח שאין הכוונה לצידה כפרשטו, שהיא בשדה, אלא לצידה שהי' בבית.

(עי'פ לקומי שיחות חכ"ה עמ' 116 הע' 3)

טענת "ליצני הדור" וטענת ה"שרות"

ואלה תולדות יצחק בן אברהם, אברהם הוליד את יצחק

שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה כו', מה עשה הקב"ה צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם והעידו הכל אברהם הוליד את יצחק (כה, יט. רש"י)

על הפסוק בפ' וירא "היניקה בנים שרה" (כא, ז) פירש רש"י "ביום המשתה הביאו השרות את בניהן עמהן והניקה אותם, שהיו אומרות לא ילדה שרה אלא אסופי הביאה מן השוק".

יש לעיין, מדוע גבי שרה פירש רש"י שגם "השרות", הנשים החשובות, היו אומרות "לא ילדה שרה", מה שאין כן בפרשתנו, גבי אברהם פירש שרק "ליצני הדור" אמרו ש"מאבימלך נתעברה שרה"?

יש לבאר בפשטות:

מה שילדה שרה את יצחק הי' פלא עצום, שהרי "חדל להיות לשרה אורח כנשים" (וירא יח, יא), ובמילא ע"פ טבע לא הי' שייך כלל שתלד. משא"כ, גבי אברהם, לידת יצחק לא הי' פלא, שהרי ראו שהוליד את ישמעאל בהיותו בן שמונים ושב, וא"כ, כבר אין פלא מה שבהיותו בן מאה הוליד את יצחק.

וזוהו מה שגבי שרה גם הנשים החשובות לא האמינו שילדה, וגם הן אמרו "אסופי הביאה מן השוק", אך את יכולת אברהם להוליד גם בהיותו זקן לא היו יכולות להכחיש. ורק "ליצני הדור" שחמדו לצון,

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

להשפיע "בחוץ" עם עבודה "בפנים"

אברהם מסבב לקרב הבריות, ויצחק לומד במקומו / בעלי תורה מחוייבים גם בהפצת היהדות / גם בעלי עסק צריכים לקבוע עיתים – שבהם תורתם אומנותם / גם יצחק מקרב הבריות לעבודתו ית'

אמרו רז"ל ש"כל מה שאירע לאבות סימן לבנים", שגם אצל בניהם יארכו אותם המאורעות שהיו עם האבות, וכלל זה אינו רק "סימן" בעלמא אשר ממעשי האבות נדע מה יהיו מעשי הבנים, אלא יתר על זה: מעשי האבות ועבודתם הם נותנים כח לבנים שיעבדו גם הם באותו אופן ששירתו האבות הקדושים לפני הקב"ה.

ובפרשתנו שהיא "תולדות יצחק" מתוארת עבודתו של יצחק אבינו, אשר ממנה יש לאדם ללמוד הכיצד יעבוד את קונו גם בדרך אשר ירש מיצחק אבינו.

אברהם מסבב לקרב הבריות, ויצחק לומד במקומו

יש לבאר תחילה דרך עבודתו של אברהם אבינו, ובמה נשתנה אופן פעולתו של יצחק:

כללות עבודתו של אברהם הייתה כפי המסופר בכתוב "ויקרא שם בשם ה' א-ל-

(1) ראה תנחומא לך לך ט. בראשית רבה מ, ו. וברמב"ן לך לך יב, ו. ועוד.

(2) סוטה י, א. ב"ר סוף פנ"ד. ועוד.

וכמו כן גם ה"מארי תורה" הצריכים מזמן לזמן להתעסק בעבודתו של אברהם אבינו – לקרב בני ישראל לאבינו שבשמים, הנה גם עבודתם כ"מארי תורה" צריכה להיות חלק מעבודת הקירוב, כי לימודם צריך להיות על מנת ללמד, שלימודם ישפיע על סביבותם, שגם הם יתקרבו אל האור וירצו ללמוד תורה.

עולם" – ש"התחיל להודיע לעם, שאין ראוי לעבוד אלא לאלוהי העולם, ולו ראוי להשתחוות. . ולקרות בקול גדול לכל העם, ולהודיעם שיש אלוה אחד לכל העולם, ולו ראוי לעבוד, והיה מהלך וקורא ומקבץ העם מעיר לעיר ומממלכה לממלכה" עד אשר הכניסם תחת כנפי השכינה.

והיינו, שעבודת אברהם אבינו לא הייתה רק לקדש ולהעלות נפשו, אלא גם "ירד" ממדרגתו להודיע ולהפיץ אצל כל באי עולם את מציאות הבורא ית'. ועד כדי כך הגיעו הדברים שהיה צריך לצאת מארץ ישראל מקום הקדושה, ולירד לחוצה לארץ, ושם גופא אל ארץ "מצרים" המורה ומרמזת על מיצרים וגבולים המעלימים על אור הקדושה, ושם דווקא הסתובב אברהם אבינו ופעל שגם אותם אנשים נחותים יכירו במציאות הבורא ויעבדוהו.

ולעומת זאת אצל יצחק אבינו לא מצינו מעין עבודה זו, ולהיפך, הקב"ה מנעו מלצאת לחוצה לארץ להיותו "עולה תמימה" אשר מקומו הוא רק בגבול הקדושה, וגם בארץ הקודש גופא לא מצינו מסופר שיצחק יסבב ממקום למקום להודיע אלקותו ית' לבאי עולם.

והיינו, שעבודתו של יצחק הייתה לעסוק בעבודת ה' הפנימית בינו לבין קונו בלבד, ודלא כאברהם שעבודתו היתה בעיקר עם המון העם להודיעם מציאותו ית'.

בעלי תורה מחוייבים גם בהפצת היהדות

כאמור, הרי האבות הקדושים המה המורישים דרך עבודתם לבניהם ונותנים להם כח ועוז לעסוק בה, שעל כן נקראו בשם "אבות" – כאב המוריש לבנו תכונות נפשו.

וממילא מובן אשר צריך כל איש ישראל לעבוד עבודתו בשני האופנים – בדרך עבודתו של אברהם, וגם בדרך של יצחק. הן בעבודה עם עצמו להתעלות בתורה ותפילה כיצחק, והן לצאת חוצה ולהפיץ שם את אור הקדושה כאברהם.

וענין זה צריך האדם לשום אל לבו תמיד לראות אשר הולך הוא בשתי הדרכים אשר הורישו לנו אבות האומה, לאשר בני ישראל נחלקים בכללות לשני סוגים: "יששכר" ו"זבולון", או כפי שנקראו בסה"ק³ "מארי תורה" – "בעלי תורה", ו"מארי עובדין טבין" – העוסקים בזיכור וקידוש ענייני העולם הגשמיים.

אך מהאבות יש ללמוד, שגם אלו אלו שזיכם השי"ת להיות יושבים בהיכלי התורה

(3) רמב"ם הל' עבודה זרה פ"א ה"ג.

(4) ראה בתורה אור ריש פרשת וארא. ועוד.

(5) ספר המאמרים תש"י ע' 122. ועוד. וראה בתניא חלק אגרת הקודש ס"ה (קט, א).

והיראה, והרי הם מסורים בתכלית ללימוד ויגיעת התורה – "יששכר באוהליך", ובדרך הרגיל הם עסוקים רק בעבודתם בינם לבין קונם שהיא הדרך אשר דרך בה יצחק אבינו, הנה אינם יכולים להסתפק בזה, להיות שכל איש ישראל הוא גם בנו של אברהם אבינו, וא"כ, הרי הוא יורש ממנו הכח והחיוב להתעסק גם בעבודה להפיץ שמו של הקב"ה ואור הקדושה מחוץ לבית המדרש.

ואם מתעסקים המה רק ביגיעת התורה, הרי "כל האומר אין לי אלא תורה – אפילו תורה אין לו, אלא תורה וגמילות חסדים"⁶, שמחוייבים גם הם מזמן לזמן להתעסק גם בעבודת אברהם אבינו, לצאת ממקומם ומתחום הקדושה, לילך למקום אשר הוא "חשוך" עדיין, ולהפיץ עוד ועוד את אור הקדושה עד אשר פועלים כאברהם "את הנפש אשר עשו" – שמקריבים יהודים להקב"ה ולמצוותיו, ו"מעלה עליו הכתוב כאילו עשהו"⁷.

גם בעלי עסק צריכים לקבוע עיתים – שבהם תורתם אוזנותם

וכן הוא לאידך גיסא, שלא "מארי תורה" בלבד מחויבים לילך בשתי הדרכים האמורות, אלא גם אותם הנכללים בעבודת ה"זבולון", אשר בדרך הרגיל הנה "זבולון בצאתך" – שנמצאים בחוץ, במקום הגשמיות והחומריות, ושם מזככים את הגשמיות על ידי ההתעסקות בדברים הגשמיים לשם שמים ולצרכי הקדושה, ונוסף לזה הרי הם מביאים את דבר ה' אל אלו שרחוקים עדיין לעת עתה מהתורה ומצוותיה, הנה גם הם מחויבים להתעסק בעבודתו של יצחק אבינו.

ואף שכללות עבודתם ורוב עסקם הוא בזיכוכ הגשמיות, ועובדים עבודתם "בחושך", לקרב את אלו מבני ישראל הנמצאים בחושך שגם הם יהיו מוארים באור הקדושה, הנה כל זה הוא עבודתו של אברהם אבינו, ומכיוון שהם בנים גם ליצחק אבינו הנה אין הם פטורים מלילך גם בדרך אשר יורשים מיצחק, ומזמן לזמן צריכים להתנתק מן ה"חושך" להיכנס לבית המדרש וללמוד תורה.

ובאותו זמן שלומדים הם תורה, עליהם לשכוח מכל הדאגות מעבודתם ויגיעתם "בחושך", להתמסר לגמרי ללימוד התורה, ולהיות כ"אוכלי המן"⁸ שאין להם אלא התורה ויגיעתה בלבד, ועד שבאותו הזמן שעסוקים בתורה אפשר לקרוא עליהם ש"תורתם אוזנותם" להיות ששוכחים לגמרי מכל עסקיהם שמחוץ לבית המדרש.

גם יצחק מקרב הבריות לעבודתו ית'

והנה מפרשתנו יש ללמוד הוראה מיוחדת, אשר גם עבודה שהיא "בפנים" בתוך גבולי הקדושה, אינה עבודה "שונה" מעבודתו של "זבולון" אלא גם היא חלק בהפצת שמו של הקב"ה אצל באי עולם, ואדרבא באופן נעלה ביותר, כי שתי עבודות אלו קשורות הן בקשר בל ינתק, ודבר אחד הן:

מסופר בפרשתנו דבעת אשר "ויהי רעב בארץ"⁹ הייתה דעתו של יצחק "לרדת למצרים כמו שירד אביו בימי הרעב", והיינו שמכיוון שבא רעב, והכיר יצחק שהכל מאתו ית' ובהשגחתו, הבין יצחק שרצון ה' הוא שירד למצרים ויתעסק אף הוא בדרך עבודתו של אביו לילך ממקום למקום לפרסם שמו ית' בעמים, ומכל מקום ציווהו השי"ת "אל תרד מצרימה" אלא "שכון בארץ" – "שכן את השכינה בארץ"¹⁰, שהקב"ה הורה ליצחק אשר עבודתו היא באופן אחר, ולשם כך עליו להישאר בארץ דווקא.

והנה בהמשך הסיפור רואים כיצד עבודתו של יצחק במקומו ובינו לבין עצמו, הביאה לכך שהדרים סביבו חיפשו קרבתו וקבלו ממנו:

בעת שישב יצחק בגרר היה שמו מפורסם ו"היו אומרים זבל פרדותיו של יצחק ולא כספו וזהבו של אבימלך"¹¹, ואמנם בתחילה רצה אבימלך לגרשו, אך לאחר שבנה מזבח ו"ויקרא שם בשם ה'", הרי נתקבצו אליו "אבימלך ואחוזת מרעהו ופיכל שר צבאו", ואמרו אשר להיות ש"ראו ראינו כי היה ה' עמך", הרי הם רוצים וחפצים בקרבתו ו"תהי נא אלה בינותינו בינינו וביניך גו"¹².

ונמצא, שעבודת פרסום שמו ית' שתי פנים יש לה: יש והאדם יורד ממקומו להתעסק בקירוב בני ישראל אל המאור, ויש אשר עוסק הוא בתורה במקומו, אך עושה זאת באופן אשר מרוב האור והקדושה, הנה הסובכים הם נלקטים אל האור כי טוב, וחפצים ללמוד ממנו ולהדמות אליו.

וזו הייתה דרך עבודתו של יצחק, ובדרך זו הפיץ שמו של הקב"ה בעולם, ומזה ילמוד האדם אשר גם בעבדו עבודתו ד"יצחק" שיושב במקומו ועוסק בתורה, הרי זה חלק מעבודת הפצת היהדות, כי עבודתו בלימוד התורה ובתפילה היא היא הפועלת ומשפיעה שיבואו אנשים להתקרב ולהכנס תחת כנפי השכינה.

ומכאן, שגם ה"מארי עובדין טבין" הצריכים מזמן לזמן לעבוד את עבודתו של יצחק – הרי גם זמן זה הוא חלק מעבודתם הכללית – לקרב בני ישראל לאבינו שבשמים,

(9) פרשתנו כו, א-ב ובפרש"י.

(10) ב"ר פס"ד, ג.

(11) פרש"י בפרשתנו כו, יג (מב"ר שם ז).

(12) פרשתנו כו, טז-כח.

(6) יבמות קט, ב. לקוטי תורה ויקרא ה, א. וראה ספר המאמרים תש"ח ע' 266 – בהערה.

(7) סנהדרין צט, ב.

(8) כמאמר רז"ל (מכילתא בשלח בתחילתו) "לא ניתנה התורה (לדרוש) אלא לאוכלי המן".